

Könyvtár- és információtudomány

Terminológia

06/97

SUKIASÂN, E.R.: Upravlât' možno toľko organizovannymi znaniâmi = Nauçn. Teh. Bibl. 2005. 9.no. 17-21.p.

Irányítani csak szervezett ismeretekkel lehet

Információszerzés; Terminológia

A szerző a tudásmenedzsment (knowledge management) fogalom orosz megfelelőjét keresi, mivel az orosz nyelvben a knowledge – a magyarhoz hasonlóan – tudásnak és ismeret(ek)nek egyaránt fordítható. Az orosz értelmezést segíti, hogy a tudás esetén következetesen a főnév egyes számát, míg ismeretek esetén többes számát használják.

Az *ismeretek irányítása* (kezelése) elmélet tárgyát csak annak a szöveggörnyezetnek az alapján lehet meghatározni, amelyben előfordul. Ehhez a „knowledge management” kifejezésre kerestek, és a találatként megjelenő weblapokon előfordulási gyakoriságuk szerint rendszerezték a szavakat. Ez a módszer azonban nem nyújtott igazi támpontot, a szerző szerint a valóban kapcsolódó fogalmak, mint az osztályozás, rendszerezés, tárgy, jellemző, kapcsolat, szint stb. nem volt az első ötven szó között. Ugyancsak nem szerepelt a *nem* és *faj* fogalma, azaz a hierarchikus kapcsolatokra utalás. Véleménye szerint ezek az *ismeretszervezés* (knowledge organization) tárgykörbe tartoznak, amelynek szakterülete régebben alakult ki, és nemzetközi szervezete is van, az International Society for Knowledge Organization (ISKO).

Az ismeretszervezés fogalmát H. I. Bliss amerikai könyvtártudós javasolta 1929-ben kiadott könyvében, könyvtári alkalmazásával pedig részletesen az 1933-ban megjelent könyvében foglalkozott.

**FOLYÓIRAT
FIGYELŐ**

KÜLFÖLDI

06/98

PLUS, M.A.: Iz istorii poávleniâ pervyh referativnyh žurnalov v Zapadnoj Evrope = Naučn.-Teh.Inf. 1.ser. 2005. 12.no. 33-35.p. Bibliogr. 13 tétel.

Az első referáló lapok megjelenése Nyugat-Európában: történeti áttekintés

Referátum; Tájékoztató munka története

A referálás és a bibliográfiai összeállítások történetének kezdetét nehéz konkrét időponthoz kötni. Az alexandriai, a pergamoni és a többi korai nagykönyvtár anyagának megsemmisülése miatt nem tudjuk pontosan, mikor keletkeztek a referáló irodalom első dokumentumai, bár a mezopotámiai gyűjtemény feltárásakor kerültek elő olyan anyagtáblák, amelyek feljegyzései korai annotációknak tekinthetők.

A hellénizmus tudósai intenzív másolási és „kivonatolási” tevékenységet végeztek a klasszikus művek tanulmányozása során annak érdekében, hogy a kijegyzetelt anyagokat a későbbiekben saját munkáikban felhasználhassák. Ha az eredeti mű nem maradt fenn, a róla szóló információ gyakran kizárólag e tudós kivonatokban öröklődött az utókorra, vagyis így megvalósult az annotáció-készítés egy igen érdekes formája. Többször fordult elő az is, hogy a legfontosabb történelmi és tudományos munkákat kivonatokkal vagy a tartalom rövid ismertetésével egészítették ki. A IX. században, a bizánci kultúra felvirágzásának idején a híres teológus-tanár, Photius úgy tanított, hogy hallgatóival a saját könyvtárában fellelhető műveket vitatták meg. Egyszer egy hallgatója azt kérte tőle, állítsa össze számára azoknak a könyveknek a jegyzékét, amelyek tárgyalását az órákról való gyakori hiányzásai miatt elmulasztotta. Így keletkezett a Bibliotheca azaz Myriobiblon című munka, amelyet a ritka egyházi és tudományos

Meghatározása szerint a szervezett tudás az ismereteknek a tudományos és pedagógiai megközelítésnek megfelelően szabályozott rendszere, amelyben minden elemnek előre meghatározott helye van, és kapcsolatrendszere a többi elemmel. Az ismeretek megszerzése olyan folyamat, amelyet a szabályozottság és a rendszerszerűség jellemez. Ugyanakkor az ismeretek rendszeretlenül is gyarapodhatnak, például a tapasztalatoknak vagy a megfigyeléseknek köszönhetően. Ezek az ismeretek azonban elvesznek, ha nem lesznek feldolgozva, és nem kerülnek az ismeretek rendszerében meghatározott helyükre. Az ismeretszervezés tehát rendszerezést jelent, az ismereteknek a memóriában való olyan elhelyezését, hogy kellő időben és kellő helyen elő lehessen venni. Az embernek minden nap szervezni kell ismereteit, ötvözve az újak megszerzését a korábbiak felülvizsgálatával. Ha az ismeretek helyesen, ésszerűen szervezettek, nő az aktív memória hatékonysági együtthatója: az embernek eszébe jut minden, amit tud, minimális időt fordítva a tudatából való előhívásra.

Az ISKO ezt a megközelítést követi: a könyvtárak fejlődési tendenciáit az emberi tudás bővítésének és többszörözésének szempontjából vizsgálja. Az emberiség által összegyűjtött együttes tudás mennyisége folyamatosan ő, ezért első helyre az ismeretek megszerzési és feldolgozási folyamatának intenzívebbé tétele kerül.

Bár a szerző szándéka az ismeretek irányítása és az ismeretek szervezése fogalom szembeállítás volt, arra a következtetésre jutott, hogy a két fogalom gyakorlatilag teljesen fedi egymást, különbség csak alkalmazási területükben van.

A könyvtárosoknak pedig érteniük kell, mivel foglalkozik a mindannyiuk által ismert osztályozás: vagy nem tudják, vagy a divatot követik, amikor olyan nagy lelkesedéssel beszélnek a tudásmenedzsmentről.

(Viszocsekné Péteri Éva)

művek első ismert referátum-gyűjteményeként tartunk számon. A kötetbe összesen 168 szerző munkáiról szóló információk kerültek be: ezek tartalmazták a művek bibliográfiai adatait, tartalmi kivonatukat, a szövegből vett idézeteket, valamint tartalmuk, stílusuk és nyelvezetük értékelését is.

A referálás történetének korai példáit testesítik meg azok a jelentések, ill. kivonataik, amelyeket a Vatikán által megbízott követek küldtek a római pápának és a világi követek saját uralkodóiknak, de arra is gyakran volt példa, hogy udvari hivatalnokok elkészítették a hivatalos dokumentumok rövidített változatait. A XV. században élt II. Pius pápáról tudjuk, hogy szeretett olvasni és maga készített az elolvasott művekről referátumokat, amelyeket aztán elküldött ismerőseinek. A középkortól kezdve a tudósok legtöbbször saját, teljes műveiket csak néhány közeli barátának és tudóstársnak küldték meg, a szélesebb közönség – az akkoriban szokásos módon – a tudós levelezésén keresztül értesült a műről úgy, hogy annak kivonatát maga a tudós készítette el. Nyilván nem véletlen, hogy Leibniz fennmaradt levelezése mintegy 15 ezer referátumnak minősülő szöveget őriz.

Az első valódi referáló lap a francia miniszter, Colbert parancsára jelent meg, 1665. január 5-én, *Le Journal des Sçavans* címmel. Hetente jelent meg, számonként 7 oldalon, első szerkesztője a híres Denis de Sallo volt. A szerkesztő szerint a lapot azoknak szánták, akik túlságosan lusták, vagy elfoglaltak voltak ahhoz, hogy a könyveket teljes terjedelmükben elolvassák. A francia példa Európában hamar követőkre talált: Londonban megjelent a *Philosophical Transactions of the Royal Society*, Amszterdamban a *Nouvelles de la Republique des Lettres*, Rotterdamban pedig a *Histoire des Ouvrages des Savans*. Egy 1694-es strassburgi adat szerint Európában a XVII. század végén már 50 referáló lap létezett, 1710-ben Freiburgban pedig már 110 német, és további 20 francia, olasz, latin és holland referáló kiadványt vettek lajstromba.

A harmincéves háború veszteségeitől szenvedő, hercegségekre és fejedelemségekre osztott német területeken az első referáló lap 1703-ban Lipszében jelent meg, *Monatsextracte* címmel, főleg politikai tematikájú lapokat szemlélve, majd ezt követte hamarosan a *Deutsche acta eruditorium, oder, Geschichte der Gelehrten, den gegenwärtigen Zustand der Literatur in Europa begreifen* (1712-1739). 1765 és 1769 között hetente adták ki Frankfurt am Mainben azt a *Neue Auszüge aus den besten ausländischen Wochen- und Monatschriften* címet viselő referáló lapot, amely kivonatait külföldi orvosi, mezőgazdasági, politikai, művészeti és irodalmi művek alapján készítette; példáját a későbbiekben Franciaországban és Angliában is követték. Az első speciális, azaz egyetlen tudományterületre koncentrálnak referáló lapot 1766 és 1778 között Chemnitzben jelentették meg: *Geographischer Büchersaal, zum Nutzen und Vergnügen eröffnet* címmel geográfusok számára készült.

Az interneten elérhető referátumokat tartalmazó adatbázisok a mai napig nem szorították ki és nem helyettesíthetik a nyomtatott referáló lapokat, a tudósok többsége az információszerzés teljessége érdekében a kétféle eszközt párhuzamosan, ill. az egyik információit a másik segítségével találtakkal kiegészítve használja.

(Hangodi Ágnes)

Lásd még 137

Kutatás

06/99

CONNAWAY, Lynn Silipigni: A research funding opportunity for library and information science faculty: The OCLC/ALISE Library and Information Science Research Grant Program = *J. Educ. Libr. Inf. Sci.* 46. vol. 2005. 3. no.

258-265.p. Bibliogr.

Kutatás-támogatási lehetőség a könyvtár- és információtudományi tanszék számára - az OCLC/ALISE könyvtár- és információtudományi kutatás-támogatási programja

Könyvtártudományi kutatás; Oktató -könyvtárosképzésben; Pályázat -könyvtártudományi

Az Egyesült Államokban korlátozott számú pályázati forrás áll rendelkezésre a könyvtártudományi kutatás támogatására. A könyvtártudományi oktatók kutatási tevékenységének ösztönzésére 1999-ben az OCLC (Online Computer Library Center, Inc.) és az ALISE (Association of Library and Information Science) összefogásából megszületett a Library and Information Science Research Grant Program (LIS-RGP). Ugyanezzel a céllal korábban, 1985 és 1987 között az OCLC számítógépes munkaállomásokról gondoskodott. 1988 és 2002 között egy-egy kutatási projektet maximum 10 ezer

dollárral támogattak. 2003 óta az OCLC/ALISE LISRGP három programot finanszírozott, maximum 15 ezer dolláros támogatással. A pályázatokat a kiírásokhoz mellékelte útmutató szerint kell benyújtani. A nyertesek kötelesek a kutatást egy éven belül befejezni, és az eredményekről összegző jelentést készíteni. A prioritásokat az OCLC kutatási prioritásai és a szakirodalom alapján összeállított kutatási ütemterv szerint állapítják meg.

(Autoref.)

Lásd még 166

Információszerzés (information management)

Lásd 97

Könyvtár- és tájékoztatásügy

Nemzeti könyvtárügy

06/100

BATTISTI, Michele: Séminaire GFII: faut-il une politique nationale de l'information scientifique et technique? = Documentaliste. 42.vol. 2005. 3.no. 217-221.p. Bibliogr. lábjegyzetekben.

Res. angol, német és spanyol nyelven

Szükség van-e nemzeti tájékoztatási politikára?

Tájékoztatási politika

1970 és 1990 között Franciaországnak volt tudományos-műszaki tájékoztatási politikája, azóta azonban a politikai és gazdasági helyzet lényegesen megváltozott. Van-e helye még ma is hasonló információs politikának? E kérdés vizsgálatára állított fel munkacsoportot a francia GFII (Groupement français de l'industrie de l'information), majd szemináriumot szerveztek a német és amerikai helyzet, valamint az újabb francia kezdeményezések áttekintésére. Azt tervezik, hogy a közeljövőben kerekasztal-értekezletre hívják a francia műszaki-tudományos információs közösség főbb szereplőit.

(Autoref.)